

ROMEO

WILLIAM
SHAKESPEARE

KRÁL
JINDŘICH VIII.

KING
HENRY VIII

NAKLADATELSTVÍ ROMEO

Přeložil Jiří Josek

Tato kniha

vychází za finanční podpory

Ministerstva kultury České republiky,

Nadace Český literární fond

a jako součást hlavního výzkumného záměru

na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy

„Srovnávací poetika v multikulturním světě“ (VZ 112100005).

Translation, Preface, and Commentary © Jiří Josek, 2001

ISBN 80-902639-9-2

PŘEDMLUVA

Král Jindřich VIII. je pravděpodobně poslední hrou Williama Shakespeara. Její datace se vyvozuje z dochovaného dopisu jistého sira Henryho Wottona, který píše o tom, jak 29. června 1613 navštívil představení „nové hry“ o králi Jindřichu VIII. Z jeho líčení vyplývá, že představení to bylo majestátní a výpravné, ale nedohrálo se. Po výstřelu z děla, který uvítal příchod krále na slavnost v kardinálově paláci (toto efektní entrée si autor sám předepsal ve scénické poznámce), se od papírové ucpávky hlavně vzhála došková střecha divadla, což hrou zaujatí herci i diváci postřehli až příliš pozdě. Během hodiny shořelo divadlo *The Globe* (*Svět* či *Zeměkoule*) do základů.

Jiná událost posunuje dobu vzniku hry ještě o pár měsíců dříve. Je totiž dost možné, že Shakespeare napsal hru na zakázku; měla přispět k bombastickým oslavám sňatku mezi princeznou Alžbětou, dcerou krále Jakuba I., a představitelem unie německých kalvinistických knížat, princem Friedrichem Falckým, budoucím českým „zimním králem“. Představení, plánované na 16. února 1613, bylo ale zrušeno a nahrazeno nějakou jinou, údajně ještě „radostnější podívanou“. Neexistuje žádný věrohodný doklad o tom, že chystaným představením byl **Jindřich VIII.**, řada okolností tomu ale nasvědčuje. Bylo by jistě příhodné oslavit zmíněnou událost protestantského sjednocení hrou o králi, který pře-trhal svazky s papežem a stanul u zrodu moderní protestantské Anglie, hrou, která vrcholí narozením slavné princezny jmenovkyně, příští Alžběty I., jež se tak výrazně zasloužila o rozkvět a blaho země. S danou příležitostí by jistě ladil i výpravný ráz hry, která nabízí scény a ceremonie vskutku královské podívané, jakými jsou dvorská slavnost u kardinála, soudní stání, popravčí i korunovační průvod a nakonec i velkolepé křtiny novorozené princezny.

S výjimkou období vlády Jindřicha VII. obsáhl Shakespeare svými hrami souvislý úsek anglických dějin od konce vlády dynastie Plantagenetů po narození Alžběty. Historická dramata vznikala v různých obdobích jeho tvorby a jejich styl i pojetí se vždy liší podle toho, jak se v průběhu let vyvíjelo dramatikovo vidění světa a proměňovaly jeho výrazové prostředky. V první historické tetralogii z raného období autor přechází od rozmáchné kronikářského pohledu na anglické dějiny (tři díly *Jindřicha VI.*) ke hře soustředující se na titánskou titulní postavu (*Richard III.*) – sevřenou formou senekovské tragédie připomíná hra jinou krvavou tragédií tohoto období, *Tita Andronika*. Druhá historická tetralogie, napsaná mezi lety 1596 až 1600, začíná dramatikovou ne-poetičtější „historií“ *Richard II.* Lyricky jímavý portrét panovníka zachyceného v krátkém období jeho vrcholu a pádu obsahuje mnoho ozvuků tragédie *Romeo a Julie*, která vznikla ve stejné době. Líčení událostí za vlády prvního Lancastera (dva díly *Jindřicha IV.*) zas v bohaté fresce lidských typů a různých

prostředí v mnoha směrech, a hlavně v podobě bonvivánského rytíře Johna Falstaffa, předznamenává komedie autorova vrcholného období. Rozporuplný pohled na národního spasitele v autorově nejepečtějším dramatu *Jindřich V.* zas ukazuje cestu k budoucím vrcholným tragédiím. Je zajímavé, že v politicky ožehavé době na sklonku vlády Alžběty I., kdy se řešil i neřešil problém nástupnictví na anglický trůn, a v prvních letech vlády Jakuba I., který chtěl v Anglii obnovit absolutistickou vládu, se Shakespeare přímému zpodobení nedávných dějin Anglie nevěnoval. Své občanské a politické postoje vyjadřoval v příbězích a legendách z odlehlých míst a časů, jako tomu bylo například ve hrách *Julius Caesar*, *Hamlet*, *Macbeth* aj.

Jindřichem VIII. se Shakespeare k žánru historického dramatu asi po čtrnácti letech vrátil. Někteří shakespeareologové se domnívají, že jde o hru příležitostnou, která obsahuje sice skvělá místa, dobře vykreslené postavy a nádherné monology, ale postrádá jednotnou koncepci. Na podkladě různých textologických a stylistických rozborů pak vyvozují, že hra vznikla společným autorstvím s Johnem Fletcherem, se kterým skutečně Shakespeare na sklonku své tvůrčí dráhy napsal hru *Dva vznešení příbuzní* (*The Two Noble Kinsmen*, 1613). Jiní naopak tvrdí a dokládají argumenty, že Fletcherův vklad, pokud vůbec existoval, byl pouze nepatrný a že hra je tedy pevnou součástí kánonu Shakespeareových děl.

Podobně jako u ostatních historických her z anglických dějin jsou i v tomto případě autorovi hlavním pramenem Holinshedovy *Kroniky* (*Chronicles*, 1577). Z nich čerpá látku pro první až čtvrté jednání, pro jednání páté mu jsou předlohou *Skutkové a památky těchto neslavných a nebezpečných dní* (*Actes and Monuments of These Latter and Perillous Days*, 1563), protikatolický spis náboženského reformátora Johna Foxe. S prameny autor nakládal vždy dosti volně. V zájmu dramatického spádu děje události zhušťoval, vytvářel dojem dvojího času, dramatického a reálného, v zásadě ale vždy dodržoval historickou chronologii. V této hře však s historickými fakty manipuluje mnohem volněji než kdykoli předtím. Z pečlivě prostudovaných pramenů vybírá sice mnohdy až doslovné citace, ale občas je podsouvá jiným mluvčím, události zhruba dvaceti pěti let (od setkání dvou králů na Brokátovém poli v roce 1520 až po Cranmerovo předvolání před tajnou radu snad v roce 1544) přeskupuje a předvádí v souvislém sledu především na podkladě svého osobitého vidění a dramatického záměru. Mnoho důležitých skutečností z tohoto období v životě krále Jindřicha VIII. přitom zcela vynechává. Takto promyšlená výstavba hry sotva může svědčit o autorově nekonceptním přístupu.

Hra nemá stěžejního protagonistu. Titulní postava krále Jindřicha VIII. je v pozadí a z něj pak vstupuje do konfliktů s těmi, kteří vždy po určitou část hry ovládají scénu. A přece je právě postava krále určující. Nese v sobě totiž základní téma hry, věčný rozpor mezi osobními touhami a nadosobními povinnostmi. Podléhá-li král po jistý čas ve své ješitnosti vlivu zlovolného našeptávače kardinála Wolseyho a je-li po jistou dobu schopen tolerovat, ba i zaštitovat bezpráví vůči vévodovi z Buckinghamu, svědčí to jistě o jeho lidských slabos-

tech. Když pro krásnou mladou dívku zavrhně svou královskou manželku, jež mu sice stála po boku řadu let, ale nedala mu syna, pocity viny se v něm mísí s vědomím zodpovědnosti panovníka, který ví, že pokud nedá Anglii mužského dědice, může zemřít, jíž zajistil mír, opět upadnout do války. Při zúčtování s Wolseyem i při obraně arcibiskupa canterburského zosobňuje pak historickou spravedlnost, k níž se musel klopotně dopracovat. A když mu jeho duchovní rádce arcibiskup Cranmer ve svém prorocství pomůže překonat zklamání z toho, že se nedočkal mužského potomka, smířený a triumfující král stojí v úžasu nad zázrakem lidského zrození a s důvěrou hledí do budoucnosti. Stejně jako král i ostatní velké postavy hry postupují od chybování k prozření, cestou od každodennosti k věčnosti. Zprvu prchlivý vévoda Buckingham jde k popravě s pocity morální převahy. Kardinálu Wolseymu se po střemhlavém pádu dostává milosti zmoudření. Královna Kateřina, zavržená a pokořená, odchází ze života korunována vínkem božské milosti za zvuků rajské hudby, zatímco světskou korunovací její sokyně (zařazenou ahistoricky do těsného sousedství) ukazuje autor jako pompézní událost provázenou bujarou a trochu přisprostlou lidovou veselící.

Jindřich VIII. je politické drama. Nahlíží do zákulisí moci, popisuje věrně praktiky a intriky těch, kteří řídí věci veřejné. Zároveň ale poukazuje na bezmoc mocných tváří v tvář nevyzpytatelnému osudu a nezbadatelné logice historického vývoje. Shakespeare nezapomíná ani na dalšího protagonistu historie. Tři pánové, kteří vstupují do hry jako chór a s velkou znalostí věci komentují dějinné události, nepomáhají pouze divákovi orientovat se v příběhu. Jsou to představitelé lidu, té věčně přítomné a stejně jako osud nevyzpytatelné masy, před níž a pro níž se celé to politické divadlo odehrává.

I ve hře **Jindřich VIII.**, jako u všech předchozích historických dramát, se odrážejí postupy, k nimž v procesu tvorby autor dospěl. Shakespeareova pozdní díla, nazývaná romance, charakterizuje odklon od reality k pohádce, od psychologie k symbolu, od historie k mýtu. Vyznačují se též poselstvím naděje a optimismu. Jako by autor, který rozpoznal, prožil a popsal mechanismy lidského žití, přešel od divadla sebepoznání k divadlu, jehož cílem je povznesení mysli. Vrací-li se Shakespeare ve své poslední hře zpět k historické realitě, není to už pouhé mapování dějin či pozvedání varovného prstu historie k současníkům. Na příběhu z anglických dějin vykresluje svou vizi historie jako procesu, který přes přehmaty a pády omylných a křehkých jednotlivců směřuje k obecnému blahu.

JIŘÍ JOSEK

KING
HENRY VIII

KRÁL
JINDŘICH VIII.

DRAMATIS PERSONAE

KING HENRY VIII
CARDINAL WOLSEY
CARDINAL CAMPEIUS
CRANMER, Archbishop of Canterbury
GARDINER, King's Secretary, afterwards Bishop of Winchester
BISHOP OF LINCOLN
DUKE OF NORFOLK
DUKE OF BUCKINGHAM
DUKE OF SUFFOLK
EARL OF SURREY
LORD ABERGAVENNY
LORD SANDS
LORD CHANCELLOR
LORD CHAMBERLAIN
SIR HENRY GUILFORD
SIR THOMAS LOVELL
SIR ANTHONY DENNY
SIR NICHOLAS VAUX
SECRETARY TO WOLSEY
CROMWELL, Wolsey's servant
DOCTOR BUTTS
GRIFFITH, Gentleman-Usher to Queen Katherine
CAPUCIUS, Ambassador from Emperor Charles V.
THREE GENTLEMEN
GARTER KING-AT-ARMS
SURVEYOR TO DUKE OF BUCKINGHAM
BRANDON
SERJEANT-AT-ARMS
DOOR-KEEPER of the Council-chamber
PORTER and his MAN
PAGE TO GARDINER
CRIER, MESSENGER, SERVANT
QUEEN KATHERINE, King Henry's wife, afterwards divorced
ANNE BULLEN, her Maid of Honour, afterwards Queen
OLD LADY, Anne Bullen's friend
PACIENCE, Queen Katherine's woman
Lords, ladies, bishops, judges, women attending upon Queen Katherine,
scribes, guards, servants and common people, spirits.

Scene: London and Kimbolton.

OSOBY

KRÁL JINDŘICH VIII.
KARDINÁL WOLSEY
KARDINÁL CAMPEIUS
CRANMER, arcibiskup canterburský
GARDINER, králův tajemník, později biskup winchesterský
BISKUP LINCOLNSKÝ
VÉVODA Z NORFOLKU
VÉVODA Z BUCKINGHAMU
VÉVODA ZE SUFFOLKU
HRABĚ ZE SURREY
LORD ABERGAVENNY
LORD SANDS
LORD KANCLÉŘ
LORD KOMOŘÍ
SIR HENRY GUILFORD
SIR THOMAS LOVELL
SIR ANTHONY DENNY
SIR NICHOLAS VAUX
TAJEMNÍK WOLSEYŮV
CROMWELL, sluha Wolseyův
DOKTOR BUTTS
GRIFFITH, komorník královny Kateřiny
CAPUCIUS, vyslanec císaře Karla V.
TŘI PÁNOVÉ
HEROLD
SPRÁVCE VÉVODY Z BUCKINGHAMU
BRANDON
SERŽANT
DVEŘNÍK u radní síně
VRÁTNÝ a jeho POMOCNÍK
PÁŽE GARDINERA
VYVOLÁVAČ, POSEL, SLUHA
KRÁLOVNA KATEŘINA, choť krále Jindřicha, později rozvedená
ANNA BOLEYNOVÁ, její dvorní dáma, později královna
STARÁ DÁMA, přítelkyně Anny Boleynové
PACIENCIE, komorná královny Kateřiny
Šlechtici a dámy, biskupové, soudci, královniny dvorní dámy, písaři,
stráže, sloužící a prostý lid, duchové.

Místa děje: Londýn a Kimbolton.

PROLOGUE

I come no more to make you laugh; things now
That bear a weighty and a serious brow,
Sad, high, and working, full of state and woe;
Such noble scenes as draw the eye to flow
We now present. Those that can pity, here 5
May, if they think it well, let fall a tear,
The subject will deserve it. Such as give
Their money out of hope they may believe,
May here find truth too. Those that come to see
Only a show or two, and so agree 10
The play may pass, if they be still and willing,
I'll undertake may see away their shilling.
Richly in two short hours. Only they
That come to hear a merry bawdy play,
A noise of targets, or to see a fellow 15
In a long motley coat guarded with yellow,
Will be deceiv'd: for gentle hearers, know
To rank our chosen truth with such a show
As fool and fight is, beside forfeiting
Our own brains and the opinion that we bring 20
To make that only true we now intend,
Will leave us never an understanding friend.
Therefore, for goodness' sake, and as you are known
The first and happiest hearers of the town,
Be sad, as we would make ye. Think ye see 25
The very persons of our noble story
As they were living: think you see them great,
And follow'd with the general throng, and sweat
Of thousand friends; then, in a moment, see
How soon this mightiness meets misery: 30
And if you can be merry then, I'll say
A man may weep upon his wedding day.

PROLOG

Dnes nepřichází se mnou smích. Je čas
věcí spíš vážných, vznešených. A z vás
při jímavých a teskných výjevech,
jež předvedeme, vyloudit chcem vzdech – 5
nebo i slzu žalu, soucitu
nad těmi, kteří vaši pietu
si nejvíc zaslouží. Diváky, kteří
platí jen za to, čemu dá se věřit,
nezklameme. I takoví, co jdou
do divadla jen za podívanou, 10
si za svůj šilink ve dvou hodinách
užijí hodně, o to nemám strach,
když budou sedět tiše jako pěna.
Jedině ti, jež baví rozjívená,
přisprostlá fraška nebo lítá bitka, 15
švihání mečů, klaunská průpovídka,
dnes přijdou zkrátka. Neboť, vážení,
šermovat vtipy nebo zbraněmi
se nám, co lidem soudným, tuze přičí,
chceme-li pravdu, nic než pravdu, líčit, 20
nepřekroucenou nejapnými žerty
a podloženou všemi argumenty.
Vy, protože jste v tomto městě známi
co skvělé publikum, prožijte s námi
s veškerou vážností děj, jenž se stal, 25
a představujte si, že dvůr i král
jsou opravdoví. Sledujte, jak moc,
když upevní se, mívá na pomoc
tisíce přátel a jak rychle změní
se v bezmoc, v samotu a v utrpení. 30
Kdo z vás by se v tu chvíli uměl smát,
při vlastní svatbě moh by zaplakat.

ACT I.

SCENE 1.

LONDON. AN ANTE-CHAMBER IN THE PALACE.

Enter Norfolk at one door; at the other, Buckingham and Abergavenny.

BUCKINGHAM Good morrow, and well met. How have ye done
Since last we saw in France?

NORFOLK I thank your grace,
Healthful; and ever since a fresh admirer
Of what I saw there.

BUCKINGHAM An untimely ague
Stay'd me a prisoner in my chamber when
Those suns of glory, those two lights of men,
Met in the vale of Andren. 5

NORFOLK 'Twixt Guynes and Arde:
I was then present, saw them salute on horseback;
Beheld them, when they lighted, how they clung
In their embracement, as they grew together; 10
Which had they, what four throned ones could have weigh'd
Such a compounded one?

BUCKINGHAM All the whole time
I was my chamber's prisoner.

NORFOLK Then you lost
The view of earthly glory: men might say,
Till this time pomp was single, but now married 15
To one above itself. Each following day
Became the next day's master, till the last
Made former wonders its. Today the French,
All clinquant, all in gold, like heathen gods,
Shone down the English; and, tomorrow, they 20
Made Britain India: every man that stood
Show'd like a mine. Their dwarfish pages were
As cherubins, all guilt: the madams too,
Not used to toil, did almost sweat to bear
The pride upon them, that their very labour 25

JEDNÁNÍ I.

SCÉNA 1.

LONDÝN. KOMNATA V KRÁLOVSKÉM PALÁCI.

Vystoupí Norfolk z jedné, Buckingham a Abergavenny z druhé strany.

BUCKINGHAM Dobrý den. Jak se máte od té doby,
co jsem vás viděl ve Francii?

NORFOLK Dobře.
Jsem zdrav a s obdivem vzpomínám na to,
co jsem tam zažil.

BUCKINGHAM To mě bohužel
zimnice upoutala na lůžko 5
a propásl jsem, jak se ta dvě slunce
setkala u Ardrů.

NORFOLK Na Brokátové pláni.
Já jsem tam byl. Nejdřív si vzdali hold,
pak seskočili z koní, padli si
do náruče a srostli v jedno tělo, 10
ve kterém bylo síly víc, než by
bylo ve čtyřech králích.

BUCKINGHAM A já zatím
byl uvězněn v pokoji.

NORFOLK To jste
přišel o skvělou podívanou. Předtím
nádhra žila sama, teď se vdala 15
nad pomýšlení dobře. Každý den
svou pompou překonával včerejšek
a poslední byl vrcholem všech divů.
První den Francouzi nás oslnili
jak boží pohanští. Den nato my 20
je zastínili. Každý voják zářil
jak drahokam. Ba i ta pážata
se skvěla ve zlatě. A jemné dámy
na sobě nesly tolik parády,
že zrudly námahou a nemusely 25

	Was to them as a painting: now this masque Was cried incomparable; and the ensuing night Made it a fool and beggar. The two kings, Equal in lustre, were now best, now worst, As presence did present them; him in eye, 30 Still him in praise: and, being present both 'Twas said they saw but one; and no discerner Durst wag his tongue in censure. When these suns – For so they phrase 'em – by their heralds challenged The noble spirits to arms, they did perform 35 Beyond thought's compass; that former fabulous story, Being now seen possible enough, got credit, That Bevis was believed.	
BUCKINGHAM	O, you go far.	
NORFOLK	As I belong to worship and affect In honour honesty, the tract of every thing 40 Would by a good discourser lose some life, Which action's self was tongue to. All was royal; To the disposing of it nought rebell'd. Order gave each thing view; the office did Distinctly his full function.	
BUCKINGHAM	Who did guide, 45 I mean, who set the body and the limbs Of this great sport together, as you guess?	
NORFOLK	One, certes, that promises no element In such a business.	
BUCKINGHAM	I pray you, who, my lord?	
NORFOLK	All this was order'd by the good discretion 50 Of the right reverend Cardinal of York.	
BUCKINGHAM	The devil speed him! No man's pie is freed From his ambitious finger. What had he To do in these fierce vanities? I wonder That such a keech can with his very bulk 55 Take up the rays o' the beneficial sun And keep it from the earth.	
NORFOLK	Surely, sir, There's in him stuff that puts him to these ends; For, being not propp'd by ancestry, whose grace Chalks successors their way, nor call'd upon 60 For high feats done to the crown; neither allied For eminent assistants; but, spider-like, Out of his self-drawing web, he gives us note,	

	se ani líčit. Byl-li první průvod naprosto nevídaný, další z něho udělal levné zboží. Králové, oba dva stejně skvostní, navzájem se zastiňovali vždy podle toho, 30 kdo z nich byl na očích. A komu snad do oka padli oba, netroufl si říct, kdo je lepší. A když ta dvě slunce, jak se jim říká, vešla na kolbiště a utkala se v čestném souboji, 35 ten zápas byl tak úchvatný, že všechny báchorky o siláčích z pohádek předčila skutečnost.	
BUCKINGHAM	To přeháníte.	
NORFOLK	Poctivost by mi nedovolila nic přibarvovat. Sebelepší řečník 40 by slovy zabil činy, které nejlíp mluvily za sebe. Tak vzácný pohled! Vše probíhalo přesně podle plánu, v náramném pořádku. V tom představení nic nezaskřípalo.	
BUCKINGHAM	A kdo to řídil? 45 Chci říct, kdo spojil všechny součásti té velké podívané v jedno tělo?	
NORFOLK	Muž, s jehož účastí v té věci by málokdo počítal.	
BUCKINGHAM	Tak kdo to byl?	
NORFOLK	Tu událost zdařile zosnoval 50 pan Wolsey, ctihodný kardinál z Yorku.	
BUCKINGHAM	Ďábel mu pomáhá! Své hnusné prsty musí mít zřejmě ve všem. Co se stará o světské marnosti? Proč zrovna tenhle synáček řečníka se musí cpát 55 na výsluní královské pozornosti na úkor ostatních?	
NORFOLK	Zajisté, pane, má v sobě vlohy drát se kupředu. Bez předků, co by pomohli mu k poctám, hrdinných skutků prokázaných v boji 60 a bez protekce vlivných známých musí jak pavouk spřádat síť, po kterých se zvolna, ale jistě šplhá vzhůru	

	The force of his own merit makes his way A gift that heaven gives for him, which buys A place next to the king.	65
ABERGAVEN.	I cannot tell What heaven hath given him, – let some graver eye Pierce into that; but I can see his pride Peep through each part of him: whence has he that, If not from hell the devil is a niggard, Or has given all before, and he begins A new hell in himself.	70
BUCKINGHAM	Why the devil, Upon this French going out, took he upon him, Without the privity o' the king, to appoint Who should attend on him? He makes up the file Of all the gentry; for the most part such To whom as great a charge as little honour He meant to lay upon: and his own letter, The honourable board of council out, Must fetch him in he papers.	75
ABERGAVEN.	I do know Kinsmen of mine, three at the least, that have By this so sickened their estates, that never They shall abound as formerly.	80
BUCKINGHAM	O, many Have broke their backs with laying manors on 'em For this great journey. What did this vanity But minister communication of A most poor issue?	85
NORFOLK	Grievingly I think, The peace between the French and us not values The cost that did conclude it.	
BUCKINGHAM	Every man, After the hideous storm that follow'd, was A thing inspired; and, not consulting, broke Into a general prophecy; that this tempest, Dashing the garment of this peace, aboded The sudden breach on't.	90
NORFOLK	Which is budded out; For France hath flaw'd the league, and hath attach'd Our merchants' goods at Bordeaux.	95
ABERGAVEN.	Is it therefore The ambassador is silenced?	

	jen vlastní silou, vlastní zásluhou. Nebe mu dalo tuto schopnost, která mu zase dává přízeň královu.	65
ABERGAVEN.	Nevím, jestli mu nebe něco dalo, k tomu ať vyjádří se povolanější. Kde ale vzal tu pýchu, jíž se nafouk? Jestliže v pekle, nic tam nezbylo. Čert může zavřít krám. Pan kardinál je nový Lucifer.	70
BUCKINGHAM	Jak mohl, k čertu, sám, bez porady s králem, rozhodnout kdo doprovodí Jeho Veličenstvo na cestě do Francie? Udělal seznam všech šlechticů a vyznamenal je leda tím, jak moc je oškubal. Jen tenhle papír, a ne státní rada, rozhodl, který z pánů má tu čest zaplatit náklady.	75
ABERGAVEN.	Pár příbuzných, co mám – tři přinejmenším –, pustilo tak silně žilou svému panství, že se z té rány nevzpamatují.	80
BUCKINGHAM	Vždyť mnozí na sobě měli domy, co je stálo jenom se obléct na tu výpravu. A co počala? Nic než bastarda, k němuž se nikdo nezná.	85
NORFOLK	Obávám se, že za mír s Francií jsme zaplatili více, než zač stojí.	
BUCKINGHAM	Onehdy, jak byla ta strašná bouřka, všechny napadla najednou, nezávisle na sobě, prorocká myšlenka: že tak jak plachty napíná vítr k prasknutí, i sukno míru v bouřlivé době může prasknout.	90
NORFOLK	Prasklo! Francie porušila dohodu a v Bordeaux zadržuje naše zboží.	95
ABERGAVEN.	Tak je to? A náš vyslanec mlčí?	

BUCKINGHAM	I read in's looks	125
	Matter against me; and his eye reviled Me, as his abject object: at this instant He bores me with some trick: he's gone to the king; I'll follow and outstare him.	
NORFOLK	Stay, my lord,	
	And let your reason with your choler question	130
	What 'tis you go about: to climb steep hills Requires slow pace at first: anger is like A full-hot horse, who being allow'd his way, Self-mettle tires him. Not a man in England Can advise me like you: be to yourself	135
BUCKINGHAM	I'll to the king;	
	And from a mouth of honour quite cry down This Ipswich fellow's insolence; or proclaim There's difference in no persons.	
NORFOLK	Be advised;	
	Heat not a furnace for your foe so hot	140
	That it do singe yourself: we may outrun, By violent swiftness, that which we run at, And lose by over-running. Know you not, The fire that mounts the liquor till't run o'er, In seeming to augment it wastes it? Be advised:	145
	I say again, there is no English soul More stronger to direct you than yourself, If with the sap of reason you would quench, Or but allay, the fire of passion.	
BUCKINGHAM	Sir,	
	I am thankful to you; and I'll go along	150
	By your prescription: but this top-proud fellow, Whom from the flow of gall I name not but From sincere motions, by intelligence, And proofs as clear as founts in July when We see each grain of gravel, I do know	155
	To be corrupt and treasonous.	
NORFOLK	Say not 'treasonous.'	
BUCKINGHAM	To the king I'll say't; and make my vouch as strong	
	As shore of rock. Attend. This holy fox, Or wolf, or both, – for he is equal ravenous As he is subtle, and as prone to mischief	160
	As able to perform't; his mind and place	

BUCKINGHAM	V očích měl,	125
	jak moc mě nenávidí, sršel z nich výsměch a pohrdání. Určitě přemýšlí, jak mi škodit u krále. Jenomže já se nedám.	
NORFOLK	Počkejte!	
	Váš vztek ať poradí se s rozumem, než něco podniknete. Kdo jde zvolna, zdolá nejvyšší štíty. Zuřivost se brzy ztrhá jak splašený kůň a nedoběhne nikam. Já být v úzkých, budu chtít radu od vás. Buďte, prosím, i sobě dobrým rádcem.	130
BUCKINGHAM	Jdu ke králi	
	a jako čestný šlechtic odhalím lži toho ipswichského ničemy, či připustím, že k ničemu jsem já.	
NORFOLK	Klid.	
	Ať v rozohnění proti nepříteli se nespálíte sám. Kdo bezhlavě se žene za něčím, je zaslepený a svůj cíl často mine. Na to pozor! Oheň je často třeba přidusit, než kotel překypí a uhasí ho.	145
	Jak už jsem řekl. Neznám člověka, jenž ví si lépe rady nežli vy, dokážete-li chladným rozumem zmírnit svou prudkou vášeň.	
BUCKINGHAM	Příteli,	
	za vaše slova děkuji a chci je brát v úvahu, ale ten náfuca, jehož tak nazývám ne ze zloby, však z pádných, věrohodných důvodů, z důkazů čirých jako studánka, v níž vidím každé zrnko, tenhle chlap je pro mě zločinec a zrádce.	150
NORFOLK	Zrádce není.	
BUCKINGHAM	Před králem dokážu to svědectvím pevnějším nežli žula. Věřte mi. Ten svatouškovský lišák nebo vlk – svou nenasytlost ukojí jak lstí, tak hrubou silou –, který jenom tyje	160

	Infecting one another, yea, reciprocally – Only to show his pomp as well in France As here at home, suggests the king our master To this last costly treaty, the interview, That swallow'd so much treasure, and like a glass Did break i' the rinsing.	165
NORFOLK	Faith, and so it did.	
BUCKINGHAM	Pray, give me favour, sir. This cunning cardinal The articles o' the combination drew As himself pleased; and they were ratified As he cried 'Thus let be': to as much end As give a crutch to the dead: but our court-cardinal Has done this, and 'tis well; for worthy Wolsey, Who cannot err, he did it. Now this follows, – Which, as I take it, is a kind of puppy To the old dam, treason, – Charles the emperor, Under pretence to see the queen his aunt – For 'twas indeed his colour, but he came To whisper Wolsey, – here makes visitation: His fears were, that the interview betwixt England and France might, through their amity, Breed him some prejudice; for from this league Peep'd harms that menaced him: he privily Deals with our cardinal; and, as I trow, – Which I do well; for I am sure the emperor Paid ere he promised; whereby his suit was granted Ere it was ask'd; but when the way was made, And paved with gold, the emperor thus desired, That he would please to alter the king's course, And break the foresaid peace. Let the king know, As soon he shall by me, that thus the cardinal Does buy and sell his honour as he pleases, And for his own advantage.	170 175 180 185 190
NORFOLK	I am sorry To hear this of him; and could wish he were Something mistaken in't.	
BUCKINGHAM	No, not a syllable: I do pronounce him in that very shape He shall appear in proof. <i>Enter Brandon, a Sergeant-at-arms, and two or three of the Guard.</i>	195
BRANDON	Your office, sergent; execute it.	

	ze svého postavení, zřejmě chtěl i před Francouzi ukázat svou moc, a proto panovníka donutil k té nevýhodné smlouvě a k té slávě, jež spolkla tolik peněz, a je přitom jen prasklá bublina.	165
NORFOLK	V tom máte pravdu.	
BUCKINGHAM	Dobře mě poslouvejte. Kardinál tu smlouvu sestavil, jak se mu chtělo. A král ji podepsal, když Wolsey řek: „Bude to tak.“ Teď je nám ovšem platná jak zimník mrtvému. Sepsal ji ale sám dvorní kardinál, takže je dobrá, neboť pan Wolsey je muž neomylný. Následkem čehož tahle čubčí zrada vyvrhla štěně. Císař Karel Pátý pod záminkou, že navštíví svou tetu – ač ve skutečnosti si hlavně chtěl promluvit s Wolseym –, přijel do Anglie. Začal se bát, že nové přátelství Anglie s Francií může být hrozbou pro císařství, takže se rozhodl ten spolek překazit. Poslal si tajně pro kardinála, a jak si myslím – či jsem si jist, vždyť císař platí vždy raději předem –, dosáh svého dřív, nežli si o to řek. Když vydláždil si cestu zlatem, císař okamžitě přinutil kardinála změnit kurs a zrušit příměří. Král musí vědět, a brzy se to dozví, ode mne, jak kardinál handluje s jeho ctí pro vlastní prospěch.	170 175 180 185 190
NORFOLK	Mrzelo by mě, kdyby to takhle bylo. Proto doufám, že mu moc křivdíte.	
BUCKINGHAM	Já? Ani trochu. Sám uvidíte, že mé obvinění je čistá pravda. <i>Vystoupí Brandon, Seržant a další dva tři strážní.</i>	195
BRANDON	Seržante, konejte svou povinnost!	

SERGEANT	Sir,	
	My lord the Duke of Buckingham, and Earl Of Hereford, Stafford, and Northampton, I Arrest thee of high treason, in the name Of our most sovereign king.	200
BUCKINGHAM	Lo, you, my lord,	
	The net has fall'n upon me! I shall perish Under device and practise.	
BRANDON	I am sorry	
	To see you ta'en from liberty, to look on The business present: 'tis his highness' pleasure You shall to the Tower.	205
BUCKINGHAM	It will help me nothing	
	To plead mine innocence; for that dye is on me Which makes my whitest part black. The will of heaven Be done in this and all things! I obey. O my Lord Abergavenny, fare you well!	210
BRANDON	Nay, he must bear you company.	
	<i>(To Abergavenny)</i> The king Is pleased you shall to the Tower, till you know How he determines further.	
ABERGAVEN.	As the duke said,	
	The will of heaven be done, and the king's pleasure By me obey'd!	215
BRANDON	Here is a warrant from	
	The king to attach Lord Montacute; and the bodies Of the duke's confessor, John de la Car, One Gilbert Peck, his chancellor –	
BUCKINGHAM	So, so;	
	These are the limbs o' the plot: no more, I hope.	220
BRANDON	A monk o' the Chartreux.	
BUCKINGHAM	O, Nicholas Hopkins?	
BRANDON	He.	
BUCKINGHAM	My surveyor is false; the o'er-great cardinal Hath show'd him gold; my life is spann'd already: I am the shadow of poor Buckingham, Whose figure even this instant cloud puts on, By darkening my clear sun. My lord, farewell.	225
	<i>Exeunt.</i>	

SERŽANT	Pane	
	vévodo z Buckinghamu, hrabě z Herefordu, Staffordu a Northamptonu, jménem Jeho Veličenstva krále vás zatýkám za zločin velezrady.	200
BUCKINGHAM	Vidíte?	
	Už spadla klec. Teď skončím jako oběť intrik a spiknutí.	
BRANDON	Lituji, že	
	musím být svědkem této těžké chvíle, ale král přeje si, abyste byl uvržen do Toweru.	205
BUCKINGHAM	Vím, že je marné	
	hájit svou nevinu, když pomluvy pošpinily můj čistý štít. Snad nebe napraví křivdy. Tady je můj meč. Mylorde Abergavenny, buďte zdrav.	210
BRANDON	Ne, on též musí s vámi.	
	<i>(K Abergavennymu)</i> Král si přeje, abyste zůstal v Toweru, dokud se věc nevyšetří.	
ABERGAVEN.	Jak řek přede mnou	
	vévoda. Děj se vůle boží, já se podrobuji vůli krále.	215
BRANDON	K dalším	
	zatčeným patří též lord Montacute, zpovědník vévodův pan John de la Car, pan Gilbert Peck, váš tajemník.	
BUCKINGHAM	Kdo ještě?	
	Doufám, že k výčtu spiklenců to stačí.	220
BRANDON	Mnich kartuzián.	
BUCKINGHAM	Hopkins?	
SUFFOLK	Ano, ten.	
BUCKINGHAM	Správce je lhář. Slovný kardinál ho podplatil. Jsem předem odsouzený. Je ze mě stín chudáka Buckinghamu, nad kterým náhle rozprostřel se mrak a zakryl jasné slunce. Sbohem, pane.	225
	<i>Odejdou.</i>	

SCENE 2.
THE COUNCIL CHAMBER.

Cornets. Enter King Henry VIII, leaning on Wolsey's shoulder, the nobles, and Lovell. Wolsey places himself under King's feet on his right side. A Secretary of the Cardinal is in attendance.

KING My life itself, and the best heart of it,
Thanks you for this great care: I stood i' the level
Of a full-charged confederacy, and give thanks
To you that choked it. Let be call'd before us
That gentleman of Buckingham's; in person 5
I'll hear him his confessions justify;
And point by point the treasons of his master
He shall again relate.

A noise within, crying 'Room for the Queen!' Enter Queen Katherine, ushered by Norfolk, and Suffolk: she kneels. King riseth from his state, takes her up, kisses and placeth her by him.

KATHERINE Nay, we must longer kneel: I am a suitor.
KING Arise, and take place by us: half your suit 10
Never name to us; you have half our power:
The other moiety, ere you ask, is given;
Repeat your will and take it.

KATHERINE Thank your majesty.
That you would love yourself, and in that love
Not unconsider'd leave your honour, nor 15
The dignity of your office, is the point
Of my petition.

KING Lady mine, proceed.

KATHERINE I am solicited, not by a few,
And those of true condition, that your subjects
Are in great grievance: there have been commissions 20
Sent down among 'em, which hath flaw'd the heart
Of all their loyalties: wherein, although,
My good lord cardinal, they vent reproaches
Most bitterly on you, as putter-on
Of these exactions, yet the king our master – 25
Whose honour heaven shield from soil! – even he
escapes not
Language unmannerly, yea, such which breaks
The sides of loyalty, and almost appears
In loud rebellion.

SCÉNA 2.
RADNÍ SÍŇ.

Fanfáry. Vystoupí Král Jindřich VIII. opírající se o rámě kardinála Wolseyho, šlechtici, Thomas Lovell. Kardinál Wolsey se usadí po pravé straně Králi u nobou. Poblíž stojí Tajemník Wolseyho.

KRÁL Děkuji, kardinále, ze srdce
za vaši péči. Připravovali
proti mně spiknutí, jen díky vaší
ostražitosti ale ztroskotali.
Přivolejte Buckinghamova správce. 5
Ať osobně potvrdí obvinění
a bod za bodem zradu svého pána
před námi vyjeví.

Křik zvenčí: „Ustupte! Královna přichází!“ a do sálu vstupuje Královna Kateřina, vedena Norfolkem a Suffolkem. Poklekne před Králem. Král vstane z trůnu, pozvedne ji, políbí a usadí vedle sebe.

KATEŘINA Jsem prosebnice, takže musím klečet.
KRÁL Vstaň! Přisedni! Ty prosit nemusíš. 10
Půl prosby splním hned a druhou půl
netřeba vznášet, když máš půl mé vlády.
Řekni, co chceš, a měj to.

KATEŘINA Děkuji.
Abyste vy sám sebe v lásce měl
a při té lásce nezapomínal 15
na svoji čest a pověst úřadu,
o to jdu prosit.

KRÁL Pokračujte, prosím.

KATEŘINA Z mnoha stran, Veličenstvo, od lidí
dobrých a poctivých, se doslychám,
že lid Anglie strádá. Poddané 20
tak tíží poplatky, že ztrácejí
svou lásku ke králi. Ač právě v tom
jde na vás, kardinále, hlavní stížnost,
neboť vy daně uvalujete
a vybírate, ani Veličenstvo, 25
jehož ctnost chrání samo nebe,
není
bohužel uchráněno výčitek,
které jsou neuctivé ke králi
a téměř rebelantské.

NORFOLK	Not almost appears, It doth appear; for, upon these taxations, The clothiers all, not able to maintain The many to them longing, have put off The spinsters, carders, fullers, weavers, who, Unfit for other life, compell'd by hunger And lack of other means, in desperate manner Daring the event to the teeth, are all in uproar, And danger serves among then!	30
KING	Taxation! Wherein? And what taxation? My lord cardinal, You that are blamed for it alike with us, Know you of this taxation?	
WOLSEY	Please you, sir, I know but of a single part, in aught Pertains to the state; and front but in that file Where others tell steps with me.	40
KATHERINE	No, my lord, You know no more than others; but you frame Things that are known alike; which are not wholesome To those which would not know them, and yet must Perforce be their acquaintance. These exactions, Whereof my sovereign would have note, they are Most pestilent to the bearing; and, to bear 'em, The back is sacrifice to the load. They say They are devised by you; or else you suffer Too hard an exclamation.	50
KING	Still exaction! The nature of it? In what kind, let's know, Is this exaction?	
KATHERINE	I am much too venturous In tempting of your patience; but am bolden'd Under your promised pardon. The subjects' grief Comes through commissions, which compel from each The sixth part of his substance, to be levied Without delay; and the pretence for this Is named, your wars in France: this makes bold mouths: Tongues spit their duties out, and cold hearts freeze Allegiance in them; their curses now Live where their prayers did: and it's come to pass, This tractable obedience is a slave To each incensed will. I would your highness	55 65

NORFOLK	Jaké téměř? Jsou rebelantské, neboť, Milosti, kvůli těm daním byly propuštěny v tkalcovných spousty dělníků a všichni ti přadci, tkalci, valcháři, co rázem ztratili živobytí, donuceni hladem a čirým zoufalstvím, se semkli a otevřenou nebezpečnou vzpourou se domáhají nápravy.	30 35
KRÁL	O jakých daních to mluví? Pane kardinále, jste obviňován stejně jako já. Vy o tom něco víte?	
WOLSEY	Veličenstvo, já nevím o nic víc než to, co vědím i jiní lidé. Přestože jdu v čele, jdu spolu s ostatními.	40
KATEŘINA	Opravdu! Nevíte víc než jiní. To, co ale děláte, o tom každý dobře ví, že je to špatné, nejhorší pak pro ty kteří to musí snášet. Poplatky, o kterých ani král nic netušil, jsou zlé, když o nich člověk jenom slyší, však kdo je platí, tomu lámou vaz. Prý jste je nařídil vy, pokud ne, pak je to pomluva.	45 50
KRÁL	O čem to mluvíš? O ničem nevím. Vysvětlete mi to. Jaké poplatky?	
KATEŘINA	Vím, je troufalé vás touto věcí dráždit. Odvahu však čerpám z vašich slov. Poddaní musí dle nařízení státu odvádět šestinu svého majetku, a to bezodkladně. Záminkou pro tu daň jsou vaše války s Francií. Lid reptá, odmítá poslušnost a chladná srdce se zatvrzují proti vám. Modlitby mění se v nadávky. Kdo zaplatí, ten pouze ve zlosti a s pocitem sebezapření. Vaše Veličenstvo	55 60 65

	Would give it quick consideration, for There is no primer business.	
KING	By my life, This is against our pleasure.	
WOLSEY	And for me, I have no further gone in this than by A single voice; and that not pass'd me but By learned approbation of the judges. If I am Traduced by ignorant tongues, which neither know My faculties nor person, yet will be The chronicles of my doing, let me say 'Tis but the fate of place, and the rough brake That virtue must go through. We must not stint Our necessary actions, in the fear To cope malicious censurers; which ever, As ravenous fishes, do a vessel follow That is new-trimm'd, but benefit no further Than vainly longing. What we oft do best, By sick interpreters, once weak ones, is Not ours, or not allow'd; what worst, as oft, Hitting a grosser quality, is cried up For our best act. If we shall stand still, In fear our motion will be mock'd or carp'd at, We should take root here where we sit, or sit State-statues only.	70 75 80 85
KING	Things done well, And with a care, exempt themselves from fear; Things done without example, in their issue Are to be fear'd. Have you a precedent Of this commission? I believe, not any. We must not rend our subjects from our laws, And stick them in our will. Sixth part of each? A trembling contribution! Why, we take From every tree lop, bark, and part o' the timber; And, though we leave it with a root, thus hack'd, The air will drink the sap. To every county Where this is question'd send our letters, with Free pardon to each man that has denied The force of this commission: pray, look to't; I put it to your care.	90 95 100
WOLSEY	<i>(To the Secretary)</i> A word with you. Let there be letters writ to every shire, Of the king's grace and pardon. The grieved commons	

	by mělo tu věc uvážit a zjednat co nejrychleji nápravu.	
KRÁL	Ta daň nebyla naším přáním.	
WOLSEY	Já jsem se v té věci řídil jednomyslným výrokem státní rady, podepřeným rozhodnutím učených pánů soudců. Jestli mě sprostě očerňuje někdo, kdo nezná moji povahu, a přece se chce stát kronikou mých skutků, je to jen úděl mého úřadu, v němž vždy vzdor urážkám ctnost musí vytrvat. Nesmíme se bát konat, co je třeba, jen z ohledů k zavilým pomlouvačům, kteří se jako mlsní žraloci vrhají na loď plechem pobitou a na ní vylámou si leda zuby. Náš nejlepší čin hlupci, štouralové nám upřou nebo znectí; nejhorší – ne vždy se všechno zdaří – naopak vychválí do nebe. Kdybychom měli mít strach se vůbec pohnout, abychom snad nenarazili, ať místo nás tu sedí mrtvé sochy.	70 75 80 85
KRÁL	Není třeba mít žádný strach, když vše se dělá řádně. Činy, pro které není srovnání, jsou hroživé. Našel jste precedens pro tuhle daň? Určitě ne. To nelze, brát lidem zákony a upravovat je podle svého. Jak? Šestina všeho? Hroživý příspěvek! To jako bych každický strom oholil z kůry na dřev. Kořeny nezachrání pahýl, z něhož vítr bude sát mízu. Do všech hrabství, která se bouří, pošlete mým jménem dekret s milostí všem, kdo vzpírali se tuto daň zaplatit. Dohlédněte na to! Máte to na starost.	90 95 100
WOLSEY	<i>(K Tajemníkovi)</i> Pojď sem! Nech rozeslat dopisy o králově laskavém odpuštění. Poddaní	

His will is most malignant; and it stretches
Beyond you, to your friends.

KATHERINE My learn'd lord cardinal,
Deliver all with charity.

KING Speak on:
How grounded he his title to the crown,
Upon our fail? To this point hast thou heard him 145
At any time speak aught?

SURVEYOR He was brought to this
By a vain prophecy of Nicholas Hopkins.

KING What was that Hopkins?

SURVEYOR Sir, a Chartreux friar,
His confessor, who fed him every minute
With words of sovereignty.

KING How know'st thou this? 150

SURVEYOR Not long before your highness sped to France,
The duke being at the Rose, within the parish
Saint Lawrence Poultney, did of me demand
What was the speech among the Londoners
Concerning the French journey: I replied, 155
Men fear'd the French would prove perfidious,
To the king's danger. Presently the duke
Said, 'twas the fear, indeed; and that he doubted
'Twould prove the verity of certain words
Spoke by a holy monk; 'that oft,' says he, 160
'Hath sent to me, wishing me to permit
John de la Car, my chaplain, a choice hour
To hear from him a matter of some moment:
Whom after under the confession's seal
He solemnly had sworn, that what he spoke 165
My chaplain to no creature living, but
To me, should utter, with demure confidence
This pausingly ensued: neither the king nor's heirs,
Tell you the duke, shall prosper: bid him strive
To gain the love o' the commonalty: the duke 170
Shall govern England.'

KATHERINE If I know you well,
You were the duke's surveyor, and lost your office
On the complaint o' the tenants: take good heed
You charge not in your spleen a noble person
And spoil your nobler soul: I say, take heed; 175
Yes, heartily beseech you.

obracet nenávist, již chová k vám,
i proti vašim blízkým.

KATEŘINA Kardinále,
zkuste být méně zaujatý.

KRÁL Mluv.
Na čem chce založit svůj nárok na trůn?
Na tom, že nemám syna? Nebo našel 145
nějaký jiný důvod?

SPRÁVCE Jistý kněz,
Nicholas Hopkins, mu to prorokoval.

KRÁL Kdo je ten Hopkins?

SPRÁVCE Jeho zpovědník.
Pořád do něho mluvil, že z něj bude
určitě král.

KRÁL Jak ses to dozvěděl? 150

SPRÁVCE Krátce před tím, než Vaše Veličenstvo
odjelo do Francie, se mě vévoda
v domě U Růže, v Poultneyho farnosti,
ptal, co se o té vaší výpravě
povídá po Londýně. Vyprávěl jsem, 155
že lidé Francouzům moc nevěří
a mají o vás strach. On na to řekl,
že není divu, že ty obavy
naznačují, že naplní se slova
jednoho mnicha, a pak povídá: 160
„Ten mnich chtěl, abych za ním poslal Johna
de la Cara,“ což je vévodův kaplan,
„že mi chce po něm něco vyřídit.“
Kaplan prý musel na svoji čest slíbit
a odpřisáhnout, že co mu ten mnich
vyjeví, sdělí pouze vévodovi,
nikomu jinému. Potom mu svěřil
váhavě toto: „Vyříd' vévodovi,
že král a jeho rod zakrátko vymře.
Ať vévoda si získá lásku lidu. 170
Anglii bude vládnout on.“

KATEŘINA Jak vím,
vás vévoda propustil z místa správce,
že jste se neosvědčil. Doufám, že
svým obviněním nechcete se mstít
a křivdou na nevinném prodat duši. 175
Toho se strážte!

